

Asia: VN/27275/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi vesihuollon tietojärjestelmästä ja tiedottamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Etelä-Savon ELY-keskuksen vesihuoltopalvelut-yksikkö kiittää mahdollisuudesta antaa lausunnon asetuksesta.

Vesihuoltopalvelut-yksikkö lausuu pykäläkohtaisesti seuraavaa:

2 § Vesihuollon tietojärjestelmään toimitettavat tiedot

Vesihuoltopalvelut-yksikkö katsoo, että asetuksessa tulisi joko luetella ne perustiedot, jotka ovat välttämättömiä pitää ajan tasalla tai mieluummin Veetin perustieto-osiosta tulisi poistaa kohdat, jotka eivät vaadi ajan tasalla pitoa, ja joiden toimittaminen järjestelmään on vapaaehtoista. Vapaaehtoisesti Veettiin toimitettavat tiedot voisivat olla oman otsikon alla Muut tiedot tai Vapaaehtoiset tiedot. Toiminta-alueen kartat, varautumissuunnitelma sekä kohta toimintakertomus, tilinpäätös, toimitusehdot ovat vapaaehtoisia, koska laitokset voivat täyttää vesihuoltolaissa asetetut veloitteet myös muulla tavalla kuin toimittamalla tiedot Veettiin.

Pykälään olisi hyvä lisätä kohta, että perustietojen ajantasaisuus on tarkistettava vähintään vuosittain vuositietojen tallentamisen yhteydessä. Erityisen tärkeää on, että laitoksen yhteystiedot (organisaation tiedot ja yhdyshenkilöt) ovat aina ajan tasalla ja ne päivitetään välittömästi tietojen muuttuessa.

Vesihuoltopalvelut-yksikön vesihuoltolain valvontatehtävää olisi helpottanut, mikäli asetuksessa olisi voitu antaa määräaika/-ajat tietojen toimittamiselle. ELY-keskuksen toiveena on, että kun määräajoista joskus päätetään, niin niitä tulisi vain yksi esimerkiksi maaliskuun loppuun mennessä ja taloustiedot tilinpäätösten valmistuttua. Yhden määräajan asettaminen helpottaa valvonnan toteutusta.

Määräaikojen poistuminen asetuksesta tulee todennäköisesti muuttamaan asetuksen jäsentelyä. Muistuttaisimme, että asetuksessa tulee mainita taksatietojen osalta, että kyseessä ovat raportointivuoden 1 päivän helmikuuta tilanteen tietoja, kun muut vuositiedot raportoidaan edeltävän vuoden osalta.

Liite 2

Vesihuoltopalvelut-yksikkö esittää, että laskutettu talousvesimäärä tulee esittää kulutustyypeittäin. Jaottelua voisi yksinkertaistaa nykyisin käytössä olevasta siten, että jaottelu pyydetäisiin tehtävän seuraaviin ryhmiin: kotitaloudet, teollisuus (halutessa tarkempi Veetissä nykyisin oleva jaottelu), palvelualat (halutessa tarkempi Veetissä nykyisin oleva jaottelu) ja muu käyttö. Jaottelua kulutustyypeihin tarvitaan muun muassa arvioitaessa talousvetenä käytettävän veden määrää.

Uus- että korvausinvestointien osalta tiedot tulee Veetissä nykyisin olevan käytännön mukaan esittää jaoteltuna eri toimintojen alle. Ilman jaottelua ei voida eritellä eri toimintoihin tehtyjä investointeja. Jaossa esitetään käytettäväksi nykyisinkin käytössä olevaa jakoa: vesijohdot ja verkostovarusteet, ottamot ja vedenkäsittelyrakenteet, jätevesiviemärit ja jätevedenpumppaamot, jätevedenpuhdistamot, hulevesiviemärit ja pumppaamot sekä muut.

ELY-keskusten vedenotonvalvojilta on tullut toive, että ottamoittain kerätyt vedenottomäärät voitaisiin pyytää Veetiin kuukausitietoina. Tämä helpottaisi vedenoton valvontaa. Vedenoton valvontaa varten ei ole olemassa omaa järjestelmää ja valvojat toivovat, että Veetiä voitaisiin hyödyntää tässä.

Jäteveden osalta vuosittain toimitettavissa tiedoissa on kohta ”Muilta asiakkailta vastaanotettu jätevesimäärä”. Kohdan tekstiksi tulisi vaihtaa: ”Muilta laitoksilta vastaanotettu jätevesimäärä”, jolloin käytettävä termi olisi selkeämpi ja kuvaisi muilta kuin omilta asiakkailta vastaanotettavaa jätevesimäärää.

Liitteen 2 mukaan jatkossa ei enää kerätä tietoa voimassa olevien lupien ehtojen täyttymisen osalta. Vesihuoltopalvelut-yksikkö pitää esitystä hyvänä, mutta esittää samalla huolensa siitä, miten jatkossa saadaan vesihuollon laatua kuvaavat tunnusluvut. Nykyisin tunnuslukuina on käytetty

kyseisten tietojen pohjalta laskettua terveystaloudelliset laatuvaatimukset täyttävää veden laatua (%) sekä jäteveden puhdistusvaatimusten täyttymistä (%). Tiedot saataneen muiden tietojärjestelmien kautta, mutta asia tulee varmistaa, jotta tarvittavat tunnusluvut saadaan määritettyä.

Vesihuoltopalvelut-yksikkö esittää, että liitteeseen 2 siirrettäisiin liitteessä 3 esitetyt energian tuottoa ja käyttöä koskevat kohdat. ELY-keskuksen mielestä laitoksen energian tuottoa ja käyttöä koskevien tietojen toimittamisen tulisi koskea kaikkia laitoksia kokoluokasta riippumatta. Energiatietojen keräämistä pidetään tarpeellisenä, koska muun muassa yhdyskuntajätevesidirektiivin päivittämisessä on esitetty yhdyskuntajätevesien käsittelyn energiatehokkuuden parantamista siten, että tavoitteena on energianeutraalius vuoteen 2040 mennessä. Energiatietojen keruu tukee myös osaltaan hallitusohjelman hiilineutraali Suomi 2035 tavoitteita. Tilanteen kehitystä ei pystytä seuraamaan, ellei kyseisiä tietoja kerätä.

Energian tuoton osalta olisi toivottavaa, että laitokset pystyisivät kirjaamaan myös muun tuotetun energian kuin biokaasun. Monilla jätevedenpuhdistamoilla käytetään hyväksi jäteveden sisältämää lämpöä tai laitoksilla tuotetaan energiaa liike-energiasta tai aurinkovoimaloilla. Itse asiassa suurin osa biokaasulaitoksista toimii erillään jätevedenpuhdistamoista ja lietteiden käsittely ja energian tuotto on ulkoistettu toiselle toimijalle, joten nämä tiedot ei tule näkyviin Veeti-järjestelmään. Energian tuotto (biokaasu) kohdan otsikoksi ehdotetaan muutettavan Energian tuotto (MWh/v). Kohdassa kysyttäviksi tiedoiksi ehdotetaan: Biokaasun tuotto m³/a, Energian tuotto (biokaasu) MWh/a ja Muu energian tuotto MWh/a. Energian käytön osalta kysyttäviksi kohdiksi esitetään: Ostetun sähkön käyttö MWh/a, Muun ostetun energian käyttö MWh/a ja Itse tuotetun energian käyttö MWh/a.

Vesihuoltopalvelut-yksikkö esittää, että liitteeseen 2 otettaisiin taloustietojen osalta mukaan myös henkilöstökulutietojen toimittaminen vuosittain (Henkilöstökulut sivukuluineen €/a). Henkilöstökulujen ilmoittaminen kuvaa omalta osaltaan laitosten toimintakykyä ja sen kehittymistä. Henkilöstöön käytetty panostus antaa myös kuvan laitoksen ammattitaidon kehittymisestä. Tietoa tarvitaan myös alueellisten vesihuoltostrategioiden seurannassa. Vesihuoltopalvelut-yksikkö katsoo, että henkilöstökulutietojen sijaan henkilöstön kehitystä kuvaisi paremmin henkilöstön lukumäärä. Sen johdosta yksikkö esittää, että vuosittain kerättäviin tietoihin lisättäisiin kohta, jossa kysytään laitoksen henkilöstön määrää.

Liite 3

Vesihuoltopalvelut-yksikkö huomauttaa, mikäli liitteestä 3 siirretään energian tuottoa ja käyttöä koskevat kohdat liitteeseen 2, jäisi liitteeseen 3 enää kohta Tiedot vesihuoltolaitoksen saamista kuluttajien valituksista (kpl/vuosi). Kyseinen vaatimus koskee juomavesidirektiivin mukaan vain suuria talousvettä toimittavia laitoksia (10 000 m³/vrk tai 50 000 hlö). Näin ollen jätevesien osalta kyseisen tiedot keräämistä ei pidetä välttämättömänä. Vesihuoltopalvelut-yksikkö esittääkin, että kyseisiä tietoja kerättäisiin vain vesihuoltolaitoksilta, jotka toimittavat talousvettä yli 10 000 m³/vrk

tai joilla on vähintään 50 000 asukasta. Eri hallinnonalojen lainsäädäntöjen määritelmien yhtenäistämiseksi tulisi Veeti-asetusta laajentaa koskemaan myös vähintään 50 000 asukkaan laitoksia. Mikäli valituksia koskevat tiedot kysytään myös jätevesien osalta, tulee tiedot pyytää toiminnoittain: Tiedot vesihuoltolaitoksen saamista talousvettä koskevista kuluttajien valituksista (kpl/vuosi) ja Tiedot vesihuoltolaitoksen saamista jäteveden johtamista ja käsittelyä koskevista kuluttajien valituksista (kpl/vuosi).

Vesihuoltopalvelut-yksikkö muistuttaa, että vesihuoltolaissa tai sen alaisissa asetuksissa ei ole aiemmin käytetty termiä talousvettä toimittava laitos. Vesihuoltolaissa on aiemmin käytetty vain termiä vettä toimittava laitos. Tällöin toimitetun veden laskennassa on huomioitu kaikki laitoksen toimittava vesi (mukaan lukien mm. teollisuuteen menevä vesi ja vuotovesi). Vesihuoltopalvelut-yksikkö esittää, että talousvettä toimittavan laitoksen osalta olisi joko muistiossa tai itse asetuksessa hyvä tarkentaa, mitkä vesimäärät huomioidaan talousveden määrän tarkastelussa.

3 § Pyytämättä toimitettavat tiedot ja 4 § Tietojen välittäminen talousveden loppukäyttäjälle

Vesihuoltopalvelut-yksiköllä ei ole huomauttamista esitettyihin 3 ja 4 pykäliin.

Esittelymuistio

Vesihuoltopalvelut-yksikkö huomauttaa, että yleisissä perusteluissa on taloudellisten vaikutusten osalta todettu, että pyytämättä tiedottamisvelvollisuus sen sijaan aiheuttaisi sekä vesihuoltolaitoksille että mahdollisesti vesihuoltolaitoksen asiakkaalle pieniä kustannuksia, jotka syntyisivät siitä, kun laitos kerää ja lähettää vaaditut tiedot asiakkaalleen, ja asiakkaalla siitä, kun asiakas välittäisi tiedot eteenpäin talousveden loppukäyttäjälle. Vesihuoltolaitoksia koskeva velvoite koskee myös STM talousvesiasetuksen piirissä olevia talousvettä toimittavia laitoksia, joten myös näiden laitosten kustannukset nousevat. Samoin organisaatio- ja henkilöstövaikutusten osalta vaikutukset ulottuvat myös STM talousvesiasetuksen piirissä oleville talousvettä toimittaville laitoksille.

Organisaatio- ja henkilöstövaikutusten osalta on todettu, että tiedottamisvelvollisuuden noudattamista valvovalle ELY-keskukselle aiheutuisi sääntelyn noudattamisen valvonnasta valvontatyötä. Vesihuoltopalvelut-yksikkö muistuttaa, että se on valvonnassaan katsonut nykyisen vesihuoltolain 16 § valvontavastuun olevan yhteinen ELY-keskuksen ja kunnan valvontaviranomaisen kesken. Asetuksen sanamuodoista, perustelumuistiosta tai myöskään vesihuoltolain 16 §:n uudistuksen (HE 196/2022) perusteluista ei käy selkeästi ilmi se, mille viranomaiselle uusien vesihuoltolain 16 §:n 3 ja 4 momenttien sekä tätä kautta nyt käsiteltävän asetuksen 3 ja 4 §:n valvonta jatkossa kuuluisi. Jatkossa vesihuoltolain kehittämisen yhteydessä olisi syytä selvittää vesihuoltolain 16 § valvonnan toteuttamista ja toteuttajatahoa.

Lopuksi

Vesihuoltopalvelut-yksikkö pitää tärkeänä, että vesihuollon tietojärjestelmän kehittämiseen, ylläpitoon ja Veeti-tukeen on käytettävissä riittävästi resursseja. Järjestelmän tulee olla mahdollisimman käyttökelpoinen ja houkutteleva, jotta se kannustaisi laitoksia järjestelmän käyttöön. Järjestelmässä käytettävät termit tulee olla yhteneväisiä asetuksessa olevien termien kanssa ja ohjeiden avulla käyttöä tulee ohjata niin, että järjestelmään syötettävät tiedot ovat oikeita ja vertailukelpoisia. Vesihuoltopalvelut -yksikkö katsoo, että Veeti-tietojärjestelmän eri osiot (otsikot, tekstisisältö ja järjestys) on välttämätöntä päivittää vuositietojen osalta heti alkuvaiheessa vastaamaan asetuksen sisältöä virhetulkintojen välttämiseksi sekä tiedon laadun parantamiseksi. Myös perustieto-osion sisältöä on tarpeen päivittää erityisesti sellaisten tietojen osalta, joita ei asetuksen perusteella ole tarpeen toimittaa tietojärjestelmään.

Järjestelmässä olevia raportointityökaluja tulee kehittää siten, että ne helpottavat Vesihuoltopalvelut-yksikön vastuulla olevaa vesihuoltolain valvonnan toteuttamista. Järjestelmästä tulee myös saada suoraan raportit valvottavista laitoksista koko- ja tyyppiluokittain (mm. listaus talousvettä toimittavista laitoksista, jotka toimittavat vettä vähintään 10 m³/d tai 50 henkilölle ja suurista talousvettä toimittavista laitoksista (10 000 m³/d tai 50 000 as)).

Parhailtaan lausunnolla olevassa STM talousvesiasetuksen 22 §:ssä on todettu, että: ”Sellaisten vedenjakelualueiden osalta, joille toimitetaan talousvettä vähintään 10 000 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 000 henkilön tarpeisiin, valtakunnallisessa verkkopalvelussa on oltava saatavilla --- seuraavat tiedot ----

2) vesihuoltolain 20 d §:n 2 momentissa tarkoitetut tiedot talousveden hinnasta kuutiometriä kohden, hinnan määräytymisperusteista sekä vesihuollon tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavat tunnusluvut. ---

Edellä 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetuissa talousveden hinnan määräytymisperusteissa on eriteltävä laitoksen kiinteät ja muuttuvat kustannukset ja esitettävä tarvittaessa talousveden saatavuuden parantamisesta johtuvat kulut.” Kyseisiä hinnan määräytymisperusteissa mainittuja tietoja ei saada Veetistä.

Vesihuoltopalvelut-yksikkö haluaa myös muistuttaa maa- ja metsätalousministeriön vesihuoltolakioppaan päivitystarpeesta. Lakioppaan päivittämistä pidetään erittäin tärkeänä vesihuoltolain kehittämisen edetessä. Päivittämisessä tulee valvonnan selkeyttämiseksi kiinnittää huomiota myös valvonnan toteuttamiseen ja toteuttajatahoihin.

Lammila Jyrki
Etelä-Savon ELY-keskus - Vesihuoltopalvelut -yksikkö